Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

Stalna konferencija gradova i opština

Savez gradova i opština Srbije

PRAVNE NOVOSTI

Bilten SKGO za propise od značaja za lokalnu samoupravu

God. II, br. 8 — Beograd, 25. jun 2019. godine

ZAKON O ZAŠTITI PODATAKA O LIČNOSTI

NOVO

- ✓ Objašnjenje najznačajnijih pojmova koja se u zakonu koriste (posebno pojam pristanka i određivanje pojma „nadležmi organ“)
- ✓ Uvedeno je pravo na prenosivost podataka
- ✓ Određivanje, položaj i obaveze lica za zaštitu podataka o ličnosti
- ✓ Pravna sredstva, odgovornost i kazne

OBAVEZE JLS

OBJAŠNJENJE NAJZNAČAJNIJIH POJMOVA KOJE SE U ZAKONU KORISTE

Jedan od najvažnijih članova zakona je član 4. u kome su sadržana objašnjenja najznačajnih pojmova koji se u zakonu koriste. U odnosu na važeći zakon (koji sadrži deset osnovnih pojmova), kao novi pojmovi određeni su: „profilisanje”, „pseudonimizacija”, „treća strana”, „pristanak” „povreda bezbednosti podataka”, „genetski podatak”, „biometrijski podatak”, „podaci o zdravlju”, „predstavnik”, „privredni subjekat”, „multinacionalna kompanija”, „grupa privrednih subjekata”, „obavezujuća poslovna pravila”, „usluga informacionog društva” i „međunarodna organizacija”. Takođe je određeno i značenje izraza „pristanak” i „Poverenik”. Za razliku od prethodnog zakonskog rešenja, prema kome se pristanak može dati isključivo u pismenom obliku, sada se takav oblik ne zahteva. Pojam pristanka je sada precizno definisan i značajno proširen. Naime, pristanak lica na koje se podaci odnose je određen kao svako dobrovoljno, određeno, informisano i nedvosmisleno izražavanje volje tog lica, kojim to lice, izjavom ili jasnom potvrdnom radnjom, daje pristanak za obradu podataka o ličnosti koji se na njega odnose.

U smislu zakona, **rukovalac** je fizičko ili pravno lice, odnosno organ vlasti koji samostalno ili zajedno sa drugima određuje svrhu i način obrade, dok je **obrađivač** fizičko ili pravno lice, odnosno organ vlasti koji obrađuje podatke o ličnosti u ime rukovaoca. Pojam **„organ vlasti“** podrazumeva državni organ, organ teritorijalne autonomije i jedinice lokalne samouprave, javno preduzeće, ustanovu i drugu javnu službu, organizaciju i drugo pravno ili fizičko lice koje vrši javna ovlašćenja.

Pored toga, određen je i pojam **„nadležnog organa"**, kao organa vlasti koji su nadležni za sprečavanje, istragu i otkrivanje krivičnih dela, kao i gonjenje učinilaca krivičnih dela ili izvršenje krivičnih sankcija, uključujući i zaštitu i sprečavanje pretnji javnoj ili nacionalnoj bezbednosti. Ako nadležni organi ne obrađuju podatke o ličnosti u svrhe sprečavanja, istrage i otkrivanja krivičnih dela, gonjenja učinilaca krivičnih dela i izvršenja krivičnih sankcija, na njihovo postupanje primenjuju se odredbe zakona koje se odnose na postupanje ostalih organa vlasti. Ako, međutim, postupaju u navedene svrhe, tada se primenjuju ograničenja predviđena tačno određenim odredbama zakona.

NOVO ZAKONSKO REŠENJE – PRAVO NA PRENOSIVOST PODATAKA

Pravo na prenosivost podataka je zakonska novina u odnosu na prethodno zakonsko rešenje (član 36.). Ovo pravo podrazumeva da lice na koje se podaci odnose ima pravo da podatke koje je prethodno dostavilo rukovaocu primi od njega u struktuiranom, uobičajeno korišćenom i elektronski čitljivom formatu i da ima pravo da ove podatke prenese drugom rukovaocu bez ometanja od strane rukovaoca kojem su ti podaci bili dostavljeni. Da bi se ovakvo pravo ostvarilo neophodno je da budu ispunjeni određeni uslovi, i to: da je lice na koje se podaci odnose dalo pristanak za obradu podataka ili da se takva obrada vrši na osnovu ugovora, kao i da se obrada podataka vrši automatizovano.

VOĐENJE EVIDENCIJA OBRADE

Evidencije obavezno vode rukovalac i obrađivač, odnosno drugi obrađivač. Evidencije se vode u pismenom obliku, što obuhvata i elektronski oblik. Posebnu evidenciju o obradi podataka vode i nadležni organi ako obrađuju podatke u posebne svrhe. Rukovalac, obrađivač i njihovi predstavnici, dužni su da evidencije koje vode učine dostupnim Povereniku na njegov zahtev.

Kada obradu podataka vrše nadležni organi u posebne svrhe, ovi organi su dužni da obezbede da se prilikom upotrebe sistema automatske obrade podataka, u tom sistemu, beleže najmanje sledeće radnje obrade: unos, menjanje, uvid, otkrivanje, uključujući i prenos, upoređivanje i brisanje.

Beleženje uvida i otkrivanja mora da omogući utvrđivanje razloga za vršenje radnji obrade, datuma i vremena preduzimanja radnji obrade i identiteta lica koje je izvršilo uvid ili otkrilo podatke o ličnosti, odnosno identiteta primaoca ovih podataka. Beleženje može biti korišćeno isključivo u svrhu ocene zakonitosti obrade, internog nadzora, obezbeđivanja integriteta i bezbednosti podataka, kao i pokretanja i vođenja krivičnog postupka, a zapis nastao beleženjem stavlja se na uvid Povereniku.

OBAVEZE OBAVEŠTAVANJA POVERENIKA, ODNOSNO LICA NA KOJE SE PODACI ODNOSE O POVREDI BEZBEDNOSTI PODATAKA O LIČNOSTI

Rukovalac je dužan da dokumentuje svaku povredu bezbednosti podataka, uključujući i činjenice o povredi, njenim posledicama i preduzetim aktivnostima za njihovo otklanjanje, a ta dokumentacija Povereniku predstavlja osnov za utvrđivanje da li je rukovalac postupio u skladu sa svojim obavezama.

Ako povreda bezbednosti podataka može da proizvede visok rizik po prava i slobode fizičkih lica, rukovalac je dužan da bez odlaganja o tome obavesti lice na koje se podaci odnose. Pri tome, rukovalac je dužan da u obaveštenju na jasan i razumljiv način opiše prirodu povrede podataka i navede najmanje informacije koje su propisane zakonom (vidi: član 52. stav 4. tač. 2) do 4) ovog zakona).

Poverenik može naložiti rukovaocu koji nije obavestio lice na koje se podaci odnose da to učini.

PROCENA UTICAJA OBRADE NA ZAŠTITU PODATAKA O LIČNOSTI I PRETHODNO MIŠLJENJE POVERENIKA

Zakon propisuje obavezu rukovaoca da pre nego što započne sa obradom podataka izvrši procenu uticaja predviđenih radnji obrade na zaštitu podataka o ličnosti. Prilikom procene uticaja rukovalac je dužan da zatraži mišljenje lica za zaštitu podataka o ličnosti, ako je ono određeno.

Procena uticaja obavezno se vrši u slučaju: sistematske i sveobuhvatne procene stanja i osobina fizičkog lica koja se vrši pomoću automatizovane obrade podataka o ličnosti; obrade u velikom obimu posebnih vrsta podataka o ličnosti, kao i u slučaju sistematskog nadzora nad javno dostupnim površinama u velikoj meri.

Procena uticaja najmanje mora da sadrži: sveobuhvatan opis predviđenih radnji obrade i svrha obrade; procenu neophodnosti i proporcionalnosti vršenja radnji obrade u odnosu na svrhe obrade; procenu rizika po prava i slobode lica na koje se podaci odnose; opis mera koje se nameravaju preduzeti u odnosu na postojanje rizika, uključujući mehanizme zaštite, mere bezbednosti, odnosno pravne, tehničke, organizacione i kadrovske mere u cilju zaštite podatka o ličnosti i obezbeđivanja dokaza o poštovanju odredbi ovog zakona.

Obaveza Poverenika je da sačini i javno objavi listu vrsta radnji obrade za koje se mora izvršiti procena uticaja, a pore toga Poverenik može da sačini i javno objavi i listu vrsta radnji obrade u vezi sa kojima se ne zahteva procena uticaja.

Ako procena uticaja na zaštitu podataka o ličnosti ukazuje da će nameravane radnje obrade proizvesti visok rizik ako se ne preduzmu mere za umanjenje rizika, rukovalac je dužan da o tome obavesti Poverenika pre započinjanja radnje obrade. Ako Poverenik smatra da bi nameravane radnje obrade mogle da povrede odredbe ovog zakona, a posebno ako rukovalac nije na odgovarajući način procenio ili umanjio rizik, Poverenik dostavlja pismeno mišljenje rukovaocu. Pored toga, Poverenik može da po potrebi iskoristi i svoja inspekcijska ovlašćenja. Takođe, dato je ovlašćenje Povereniku da može da sastavi i javno objavi listu vrsti radnji obrade u vezi sa kojima se mora zahtevati njegovo mišljenje.

Organi vlasti koji predlažu usvajanje zakona i drugih propisa zasnovanih na zakonima, a koji sadrže odredbe o obradi podataka o ličnosti, dužni su da u toku njihove pripreme zatraže mišljenje Poverenika.

ODREĐIVANJE, POLOŽAJ I OBAVEZE LICA ZA ZAŠTITU PODATAKA O LIČNOSTI

Regulisanje određivanja, položaja i obaveza lica za zaštitu podataka predstavlja zakonsku novinu u odnosu na prethodno rešenje. Zakonom je predviđena mogućnost da rukovalac, odnosno obrađivač odrede lice za zaštitu podataka o ličnosti. Takođe, **zakon predviđa slučajeve kada se lice za zaštitu podataka o ličnosti obavezno mora odrediti**. Ti slučajevi su: ako se obrada vrši od strane organa vlasti, osim ako se radi o obradi koju vrši sud u svrhu obavljanja svojih sudskih ovlašćenja; ako se osnovne aktivnosti rukovaoca ili obrađivača sastoje u radnjama obrade koje po svojoj prirodi, obimu, odnosno svrhama zahtevaju redovan i sistematski nadzor velikog broja lica na koje se podaci odnose i ako se osnovne aktivnosti rukovaoca ili obrađivača sastoje u masovnoj obradi posebnih podataka o ličnosti.

Ako su rukovaoci, odnosno obrađivači organi vlasti ili nadležni organi, može se odrediti zajedničko lice za zaštitu podataka o ličnosti, uzimajući u obzir organizacionu strukturu i veličinu organa vlasti.

Lice za zaštitu podataka o ličnosti određuje se na osnovu njegovih stručnih kvalifikacija, a naročito stručnog znanja i iskustva u oblasti zaštite podataka o ličnosti. Lice za zaštitu podataka o ličnosti može biti zaposleno kod rukovaoca ili obrađivača ili može obavljati poslove na osnovu ugovora. Rukovalac ili obrađivač dužni su da objave kontakt podatke lica za zaštitu podataka o ličnosti i dostave ih Povereniku. Evidenciju lica za zaštitu podataka o ličnosti vodi Poverenik.

Kada je u pitanju položaj lica za zaštitu podataka o ličnosti propisano je da su rukovalac i obrađivač dužni da blagovremeno i na odgovarajući način uključe lice za zaštitu podataka o ličnosti u sve poslove koji se odnose na zaštitu podataka o ličnosti, da mu obezbede neophodna sredstva za izvršavanje ovih obaveza, pristup podacima o ličnosti i radnjama obrade, njegovo stručno usavršavanje, kao i da mu obezbede nezavisnost u izvršavanju njegovih obaveza. Takođe, rukovalac i obrađivač ne mogu kazniti lice za zaštitu podataka o ličnosti, niti raskinuti radni odnos, odnosno ugovor sa njim zbog izvršavanja obaveza koje se odnose na zaštitu podataka o ličnosti.

Lice za zaštitu podataka o ličnosti ima sledeće obaveze: da informiše i daje mišljenje rukovaocu ili obrađivaču, kao i zaposlenima koji vrše radnje obrade o njihovim zakonskim obavezama u vezi sa zaštitom podataka o ličnosti;

da prati primenu odredbi zakona i internih propisa rukovaoca ili obrađivača koji se odnose na zaštitu podataka o ličnosti, uključujući i pitanja podele odgovornosti, podizanja svesti i obuke zaposlenih na radnjama obrade, kao i kontrole; da daje mišljenje o proceni uticaja obrade na zaštitu podataka o ličnosti i prati postupanje u skladu sa njom i da sarađuje sa Poverenikom, predstavlja kontakt tačku za saradnju sa Poverenikom i savetuje se sa njim u vezi sa pitanjima koje se odnose na obradu podataka o ličnosti.

PRAVNA SREDSTVA, ODGOVORNOST I KAZNE

Jedna od najznačajnija novina koju donosi zakon vezana je za podnošenje pravnih sredstava. Sada se predviđa čitav niz različitih mogućnosti za zaštitu prava, pri čemu je moguće podneti više pravnih sredstava, nezavisno od toga da li je već podneto neko sredstvo. Pre svega, može se podneti prigovor rukovaocu na obradu podataka. Pored toga, može se podneti pritužba Povereniku. Protiv odluke Poverenika, odnosno u slučaju da takva odluka nije doneta u roku od 30 dana od dana prijema odluke, lice na koje se podaci odnose, rukovalac, obrađivač, odnosno drugo fizičko ili pravno lice ima pravo da tužbom pokrene upravni spor. Podnošenje tužbe u upravnom sporu ne utiče na pravo da se pokrenu drugi postupci upravne ili sudske zaštite.

Na kraju, zakon izričito propisuje i pravo na naknadu štete, koje podrazumeva da lice koje je pretrpelo materijalnu ili nematerijalnu štetu zbog povrede odredaba zakona ima pravo na novčanu naknadu ove štete od rukovaoca, odnosno obrađivača koji je štetu prouzrokovao.

Rukovalac, odnosno obrađivač oslobađa se odgovornosti za štetu ako dokaže da ni na koji način nije odgovoran za nastanak štete, a ako obradu vrše više rukovalaca, odnosno obrađivača ili zajedno rukovalac i obrađivač, i ako su oni odgovorni za štetu, svaki rukovalac, odnosno obrađivač odgovoran je za celokupan iznos naknade štete.

Novčane kazne zbog povrede odredbi ovog zakona u svakom pojedinačnom slučaju izriču se i primenjuju na delotvoran, srazmeran i preventivan način.

Zakonom su predviđena 32 različita prekršaja zbog povreda zakona. Za sve prekršaje predviđena je novčana kazna u rasponu predviđenim Zakonom o prekršajima. Za propisane prekršaje mogu da odgovaraju rukovalac, kao i obrađivač koji ima svojstvo pravnog lica. Pored toga, u skladu sa Zakonom o prekršajima, za propisane prekršaje mogu da odgovaraju i odgovorno lice u pravnom licu, organu jedinice lokalne samouprave, odnosno odgovorno lice u predstavništvu ili poslovnoj jedinici stranog pravnog lica. Kao poseban prekršaj je propisan slučaj kada lice za obavljanja poslove zaštite podataka ne čuva podatke koje sazna tokom obavljanja poslova kao profesionalnu tajnu.

Takođe, propisano je i šest prekršaja zbog kojih se može izreći novčana kazna u fiksnom iznosu, što je takođe novina u odnosu na prethodni zakon.

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Predviđeno je da će se postupci po žalbama povodom zahteva za ostvarivanje prava u vezi sa obradom, postupci po zahtevima za izdavanje dozvole za iznošenje podataka iz Republike Srbije, kao i postupci nadzora koji nisu okončani do dana početka primene ovog zakona primeniti odredbe važećeg Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Predviđeno je da će se podzakonski akti neophodni z aprimenu ovog zakona doneti u roku od devet meseci od dana stupanja na snagu zakona, a da se do njihovog usvajanja primenjuju podzakonski akti koji su doneti na osnovu važećeg Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

Propisano je da će se odredbe drugih zakona, koje se odnose na obradu podataka o ličnosti, uskladiti sa odredbama ovog zakona do kraja 2020. godine, kako bi se obezbedilo da ovi drugi zakoni budu usklađeni sa zakonom koji u ovoj oblasti ima sistemski karakter.

USKLAĐENOST SA PRAVOM EU

Zakon je usklađen sa relevantnim propisima EU koji uređuju oblasti zaštite podataka o ličnosti, i to pre svega sa **Uredbom 2016/679** Evropskog parlamenta i Saveta u vezi sa obradom podataka o ličnosti i slobodnom kretanju takvih podataka, kao i **Direktivom 2016/680** o zaštiti pojedinaca u vezi sa obradom podataka o ličnosti od strane nadležnih tela u svrhe sprečavanja, istrage, otkrivanja ili gonjenja krivičnih dela ili izvršenja krivičnih sankcija i slobodnom kretanju takvih podataka.

VAŽENJE I PRIMENA

Narodna skupština Republike Srbije je 9. novembra 2018. usvojila Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Zakon je stupio na snagu 21. novembra 2018., **s tim da će početi da se primenjuje po isteku devet meseci od dana stupanja zakona na snagu**, osim odredbe člana 98. ovog zakona koja se primenjuje od dana njegovog stupanja na snagu.

Urednik biltena Pravne novosti: Maja Stojanović Kerić, šef Odeljenja za pravni sistem lokalne samouprave
Kontakt: maja.stojanovic@skgo.org i 011/735-79-35

Možete nas pratiti i preko:

Ovu uslugu SKGO realizuje u okviru projekta „Institucionalna podrška SKGO – treća faza“, koji podržava Vlada Švajcarske